

Sosiaalinen yrittäjyys ja institutionaalinen muutos: tapaus luonnonarvokauppa

JUHA HIEDANPÄÄ

Joensuun yliopisto, riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Ponnistelut metsäluonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ovat tuottaneet vähäisiä tuloksia (Hildén ym. 2005). Euroopan unionin kuudennes- ja ympäristöohjelmassa asetettu tavoite pysäyttää luonnon monimuotoisuuden hupenemisen vuoteen 2010 mennessä ei toteudu (European Environment Agency 2005). Myöskään markkinaohjaukseen perustuvat keinot, esimerkiksi alueelliset metsäsertifoinnit, eivät ole onnistuneet muokkaamaan metsätalouden käytäntöjä monimuotoisuuden kannalta suotuisimmiksi (Nikinmaa 2005). Uudenlaisten ajattelu- ja toimintatapojen luominen on katsottu välttämättömäksi (Milleniun Ecosystem Assessment 2005).

Viime aikoina kiinnostus erityisesti markkinaperustaiseen monimuotoisuuden vaalimiseen on kasvanut. Kyseessä ei ole vain suomalainen ilmiö (Jalonen ym. 2006), sillä myös Euroopan unionissa (Bräuer ym. 2006) ja globaalilla tasolla (OECD 2004) on alettu ideoida monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön markkinaperustaisia vaihtoehtoja. Myös Suomessa on käynnistetty kokeiluhankkeita osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSOA (2002–2007). Kokeilussa ovat olleet luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu ja monimuotoisuuden suojelun yhteistoimintaverkostot. Ne kaikki poikkeavat perinteisen luonnonsuojelun malleista siinä, että niissä biodiversiteettiä

suojellaan talouskäytössä olevilla yksityismailla ja monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö ovat puuntuotannon lailla vapaaehtoista taloudelliseen kannattavuuteen pyrkivää toimintaa. (Etelä-Suomen metsien... 2007.)

Taloudenpidon ja biodiversiteetin suojelun yhdistäminen ei tapahdu vaivatta. Kuten suomalaiset kokeiluhankkeet ovat osoittaneet, uusien vapaaehtoisuuteen ja markkina-ajatteluun perustuvien monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön instituutioiden luominen ja voimaan saattaminen edellyttää hallintokoneiston, kansalaisyhteiskunnan ja markkinoiden asettumista uudelleen keskinäisyyteen. Satakunnassa käynnissä oleva luonnonarvokaupan kokeiluhanke tarjoaa instituution synnyn ja muutoksen tarkasteluun hedelmällisen tapaututkimuksen. Tässä tutkimuksessa huomio kohdistetaan paikalliseen innovaatiotyöhön ja alueellisten organisaatioiden yhteistoimintaan, jotka ovat edesauttaneet luonnonarvokaupan syntyä ja vakiintumista. Keskeinen käsite on sosiaalinen yrittäjyys (social entrepreneurship).

Sosiaalinen yrittäjyys

Sosiaalinen yrittäjyys on kohtalaisen uusi tutkimusala. Käsitettä on toki käytetty jo 1980-luvulta, mutta aivan viime aikoina kansainvälinen kiinnostus sosiaaliseen yrittäjyyteen on voimakkaasti kasvanut (ks. Journal of World Business

-lehden teemanumero 2006, the Economist 2006). Sosiaalisen yrittäjyyden kiinnostavuutta on lisännyt myös se, että Muhammad Yunus ja hänen perustamansa mikrolainoista tunnettu Grameem pankki saivat vuoden 2006 Nobelin rauhanpalkinnon. Yunus tunnetaan sosiaalisen yrittäjyyden uranuurtajana (Bornstein 2004).

Sosiaalisen yrittäjyyden esiin nousulla on kaksi toisiinsa kietoutuvaa syytä. Ensiksikin taloudellisen liberalismim mukanaan tuoma paine julkisten palvelujen ja julkishyödykkeiden yksityistämiseen, tuotteistamiseen ja kaupan vapauttamiseen on nostanut esiin tarpeen luoda uusia vaihtoehtoja. Toiseksi talouden ja yhteiskunnan liberalisoitumisen seurauksena tapahtuva valtiovallan vetäytyminen ja hajautuminen on nostanut esiin kysymyksen valtion ja yhteisöjen merkityksestä ja roolista vapautuvilla, laajentuvilla ja uudella tavalla rajoittavilla markkinoilla. Sosiaalinen yrittäjyys koetaan markkinoiden, valtion ja kansalaisyhteiskunnan keskinäissuhteen välittäjänä, puskurina ja kehittäjänä (Christie–Honig 2006: 1, Sharir–Lerner 2006: 6).

Sosiaalisen yrittäjyyden (SY) käsite tarkoittaa hivenen eri asiaa eri tutkijoille. Mair ja Martí (2006: 37) esittelevät kolme näkökulmaa. Ensiksikin SY viittaa niin sanottuihin voittoja tuottamattomiin aloitteisiin, joiden tarkoituksena on löytää uudenlaisia rahoituslähteitä tai management-malleja myönteisten sosiaalisten vaikutusten aikaansaamiseksi. Toisten tutkijoiden mukaan kyse on pikemminkin sosiaalisesti vastuullisesta sektorien välisestä taloudellisesta toiminnasta, joka perustuu sektorien väliseen kumppanuuteen. Kolmas ryhmä koostuu niistä tutkijoista, joiden mukaan SY on keino lieventää sosiaalisia ongelmia ja nopeuttaa tarvittavaa sosiaalista muutosta. Sosiaalisessa yrittäjyydessä yhteisen hyvän – sosiaalisen arvon – tuottaminen on ensisijaista, kun taloudellisen hyödyn ja voiton tuottaminen on toissijaista.

Mitä on yrittäjyys sosiaalisessa yrittäjyydessä? Tavallinen jokapäiväistä bisnestään pyörittävä yrittäjä ei sanan varsinaisessa merkityksessä ole yrittäjä, ”entrepreneur” (Peredo–McLean 2006: 57). Yrittäjä on yksilö, joka (1) tuo uuden tuotteen tai uudennlaisella ominaisuudella

varustetun tuotteen markkinoille, (2) luo uuden tuotantomenetelmän, (3) avaa uudet markkinat, (4) hankkii uuden raaka-ainelähteen, (5) uudelleen organisoii kentän (Schumpeter 1963: 66, Defourny 2004: 11–15). Yrittäjä on henkilö, jolla on jopa kykyjä tunnistaa vielä hyödyntämättömiä resursseja. Yrittäjyyteen kuuluu myös intohimoa, eettinen usko oman pyrkimyksen oikeutukseen ja omaperäistä kykyä uudennlaisiin asioiden yhdistelmiin (Bornstein 2004, Mair–Martí 2006: 38–29, Drayton 2002, Schumpeter 1963, Thompson ym. 2000).

Mitä on sosiaalisen yrittäjyyden sosiaalisuus? Sosiaalinen yrittäjyys on henkilön tai ryhmän toimintaa laajemman yhteisön tai yhteiskunnan edun hyväksi. Tarkemmin sanottuna sosiaalinen yrittäjyys luo kollektiivista toimintaa, jonka tarkoituksena on sosiaalisen arvon tuottaminen taloudellisesti kannattavalla tavalla. Yrittäjä punoo toimijoita uudella tavalla yhteen luoden uusia toimintasuhteita, potentiaalisia resursseja ja rakenteita. Tarkoituksena on kollektiivien muodostaminen ja vahvistaminen, kollektiivisen pyrkimyksen luominen ja täsmentäminen, sekä tähdellisten taktisten ja strategisten toimien organisointi. (Peredo–McLean 2006: 59–64, ks. myös Khalil 2003, Dewey 2006, Latour 2005.)

Koska käsitteellisenä työkaluna tässä tutkimuksessa on sosiaalinen yrittäjyys, huomio kohdistuu yrittäjän alulle saattamaan yhteistoimintaan ja henkilökohtaiseen toimintaan sosiaalisessa verkostossa. Jos käsitteellisenä työkaluna olisi ollut institutionaalinen yrittäjyys, huomio olisi kohdistunut virallisten sääntöjen luomiseen ja niiden toimeenpanon mekanismeihin (ks. Maguire ym. 2004). Poliittinen yrittäjyys olisi puolestaan kohdistanut tutkimuksen yhteiskunnalliseen päämäärään ja sen saavuttamisen tukirakenteeseen (ks. Reinstaller 2005). Ekologinen yrittäjyys olisi kohdistanut tutkimuksen yrittäjyyden ekologiseen tarkoitukseen ja institutionaaliseen mielekkyyteen (ks. Marsden–Smith 2005).

Mainituista käsitteellisistä ja teoreettisista rajauksista johtaen tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata yksityiskohtaisesti, miten sosiaalinen yrittäjyys on muokannut ja uudis-

tanut satakuntalaista kollektiivista toimintaa ja onnistunut näin luomaan otolliset olosuhteet luonnonarvokaupan instituutiolle. Artikkelin lopuksi pohdin, mitkä sosiaalisen yrittäjyyden ominaisuudet ovat erityisesti tukeneet luonnonarvokaupan instituutiota Satakunnassa.

Aineistot ja menetelmät

Tutkimus on induktiivinen tapaustutkimus. Induktiivinen tutkimus etenee tapauksen ja tulosten kautta johtopäätöksenä esitettyyn perusteltuun näkemykseen siitä, millaiset tekijät näyttävät selittävän sosiaalisen yrittäjyyden ja instituution synnyn välistä yhteyttä luonnonarvokaupan tapauksessa (Induktiivisestä päättelystä, ks. Bromley 2006). Tutkimus on tapaustutkimus, koska se (1) sijoittuu tiettyyn paikkaan ja asiayhteyteen, siinä (2) korostuu esimerkin, ei yleistettävyyden merkitys tieteellisen tiedon kehitykselle, siinä (3) korostuu tiedon löytäminen, ei sen oikeuttaminen, ja tapaustutkimus (4) luo hypoteeseja, ei välttämättä testaa niitä (Flyvbjerg 2006).

Tutkimukseni aineisto kumpuaa kahdesta lähteestä: havainnoinnista ja haastatteluisista. Olen toiminut havainnoivana osallistujana luonnonarvokaupan kokeiluhankkeen yhteistyöryhmän kokouksissa, joissa luonnonarvokaupan periaatteet, säännöt ja orastavat käytännöt ovat syntyneet. Yhteistyöryhmä on kokoontunut 6.6.2003 ja 29.8.2006 välisenä aikana kaksikymmentä kertaa. Olen osallistunut seitsemääntoista kokoukseen. Yhteistyöryhmä koostuu viidestä satakuntalaisesta organisaatioista, Lounais-Suomen metsäkeskuksesta (Tapio Nummi, yhteistyöryhmän puheenjohtaja), Lounais-Suomen ympäristökeskuksesta (Juha Manninen), Länsi-Suomen metsänomistajien liitosta (Jukka Koivumäki), Maataloustuottajien keskusjärjestön Satakunnan piiristä (Elina Liinaharja) ja Satakunnan luonnonsuojelupiiristä (Raimo Hakila). Sihteerinä kokouksissa on toiminut luonnonarvokaupan esittelijä Leena Gustafsson.

Viimeisten kahdeksan vuoden aikana olen toiminut osallistuvana havainnoijana kuudes-

sa monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvässä alueellisessa prosessissa. Ne ovat Lounais-Suomen metsätalouden tavoiteohjelma (Lounais-Suomen metsäkeskus 1998), Terra-projekti (Hermunen 1999), Lounais-Suomen alueellinen metsäohjelma (Lounais-Suomen metsäkeskus 2001), Maankäyttö maaseudun kehittämisessä (Satakuntaliitto 2004), Luonnonarvokaupan kehittämishanke (2002), sekä Yksityismetsien luontokartoitus- ja koulutushanke (Nissinen 2006a).

Osallistuva havainnoija osallistuu aktiivisemmin kuin havainnoiva osallistuja. Ensiksi mainitussa roolissa olen osallistunut työ- ja ohjausryhmän toimintaan sen täysivaltaisena jäsenenä. Havainnoivana osallistujana olen sen sijaan tyytynyt olemaan läsnä, seuraamaan keskustelun ja tilanteen kulkua sekä tekemään muistiinpanoja. Luonnonarvokaupan yhteistyöryhmä antoi minulle kokouksissaan puheoikeuden, mutta ei äänioikeutta. Yhteistyöryhmä pidäti oikeuden järjestää sellaisia kokouksia, joihin minulla ei olisi pääsyä. Ryhmä ei kuitenkaan tuollaisia kokouksia järjestänyt. Osallistuva havainnointi kuuluu erityisesti toimintatutkimuksen perinteeseen, kun havainnoiva osallistuminen on otteeltaan pikemminkin etnografista (ks. Punch 2005: 128).

Elokuussa 2005 haastattelin luonnonarvokaupan yhteistyöryhmän jäsenet. Yhteistyöryhmän kanssa keskityin luonnonarvokaupan aikaansaamaan muutokseen metsätaloudessa ja sen monimuotoisuuden suojelussa. Maaliskuussa 2006 haastattelin Yksityismetsien luontokartoitus- ja koulutushankkeen projektipäällikön. Haastattelun tarkoitus oli selvittää luontotiedon keräämisen, tuotannon ja luontotietopalvelun kaupallisia edellytyksiä Satakunnassa. Haastattelut olivat teemahaastatteluja.

Kollektiivisen pyrkimyksen määrittäminen

Yhteistyön tiivistäminen

Natura 2000 suojelualueverkoston suunnittelu ja toimeenpano aiheutti ennennäkemätöntä lii-

kehdistää Pohjois-Satakunnassa 1997. Tuolloin neljä metsänomistajaa meni syömälakkoon vastustukseen tapaa, jolla Natura-suojeluverkostoa suunniteltiin. Metsänomistajien mukaan heitä ei ollut kuultu asioiden valmisteluvaiheessa, eikä suunnitelluissa linjanvedoissa siten ollut otettu huomioon sosiaalisia ja kulttuurisia näkökohtia ja arvoja. Tempaus sai runsaasti huomiota osakseen. Esimerkiksi ympäristöministeri ja maa- ja metsätalousministeri vierailivat nälkälakkolaisen leiripaikalla (Hiedanpää 2000).

Samoihin aikoihin valmistui Satakuntaliiton (ent. Satakunnan seutukaavaliiton) toimeksiantona tehty neljäs Satakunnan luonnonsuojeluselitys. Natura-riidan tulehduttamasta ilmapiiiristä johtuen selvitys päätettiin julkaista kahdessa osassa. Ensimmäinen osa, joka käsitteli luonnonsuojelua yleisellä alueellisella tasolla, julkaistiin heti tuoreeltaan 1997 (Hakila 1997). Toisen osan, joka sisälsi seikkaperäisen luonnontarvojen kartoituksen ja ehdotuksen lähes 300 uuden kohteen suojelemisesta, julkistamista päätettiin lykätä, kunnes tilanne olisi rauhoittunut. Toinen osa julkaistiin 2000 (Hakila 2000).

Julkaisujen välissä alueellinen metsien monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön yhteistyö tiivistyi. Kesällä 1998 käynnistyi projekti, jonka tarkoituksena oli tiedottaa luonnonsuojeluselityksen tuloksista niitä Pohjois-Satakunnan maanomistajia, joiden mailla tällaisia mahdollisia luonnonsuojelukohteita sijaitisi. Käytännössä tiedottamisen hoiti Pohjois-Satakunnan metsänhoitoyhdistys. (Satakuntaliitto 1998.) Luonnon monimuotoisuuden teema oli mukana myös alueellisen metsäohjelman laadinnassa. Parikymmentä alueellisen metsätalouden sidosryhmää osallistui molempiin metsäohjelmakerrokseen, ensiksi 1997–1998 ja sitten 2000–2001 (Lounais-Suomen metsäkeskus 1998, 2001). Näiden ohella Satakuntaliitossa käynnistyi niin sanottu Terra-projekti 1998. Projekti perustui foorumityöskentelyyn. Yksi foorumeista oli Lounais-Suomen metsäkeskuksen Tapio Nummen johtama metsäfoorumi, jossa korostuivat luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö (Hermunen 1999).

Yhteistyön mukana satakuntalaisen metsäta-

louden ja luonnonsuojelun intressit alkoivat liittymä osin toisiinsa: oman edun ajaminen alkoi edellyttää laajapohjaisempaa ymmärrystä niistä tavoista, joilla metsätalous ja monimuotoisuuden vaaliminen kytkeytyivät toisiinsa. Organisaatioiden edustajat alkoivat entistä selkeämmin ymmärtää sen, että yksittäisten maanomistajien kytkeytyminen osaksi metsiensuojelun suunnittelua on yhteisen edun ja sosiaalisen arvon muodostuksen kannalta oleellista. Kollektiivinen pyrkimys metsätalouden, monimuotoisuuden suojelun ja metsien kestävä käytön yhdistämiseksi alkoi muotoutua (Hiedanpää 2006).

Uusi idea

Luonnontarvokaupan ensi-ideat esitettiin 1990-luvun puolivälissä. Tuolloin Raimo Hakilan vielä suhteellisen pienelle piirille esittämät luonnontarvokauppa-ajatukset alkoivat saada nykyisiä piirteitensä. Varsinainen ympäristöpoliittinen keksintö alkoi syntyä, kun luonnontarvokaupan kehittämishanke käynnistyi maa- ja metsätalousministeriön ja Suomen Luonnonsuojelun säätiön ja Satakunnan Luonnonsuojelupiirin rahoittamana. Hankkeen tarkoituksena oli selvittää, millaisia edellytyksiä luonnontarvokaupalla oli tulla todelliseksi luonnonsuojelun keinoksi. Projektisihteeriksi kehittämishankkeeseen palkattiin Satakunnan luonnonsuojelupiirin Maija Lammi. Hakila otti virkavapautta hankeajana opettajan ammatistaan kahden lukion opiskelijakson ajan, yhteensä noin neljäksi kuukaudeksi. Kehittämisvaihe päättyi 2002. Kehittämisvaihe vahvisti uskoa luonnontarvokaupan mahdollisuuksiin jopa kansallisena osaratkaisuna metsien monimuotoisuusongelmaan. (Hakila 2002.)

Luonnontarvokauppa kasvoi poliittikkainnovaatioksi keväällä 2003, kun Luonnontarvokaupan kokeiluhanke kytkettiin osaksi kansallista Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa Metsoa (Etelä-Suomen... 2006). Kokeiluhankkeen käynnistämiseksi perustettiin luonnontarvokaupan yhteistyöryhmä, joka koostuu viidestä satakuntalaisesta organisaatiosta. Yhteistyöryhmän muodostavat kaksi alueviranomaisista Lounais-Suomen metsäkeskus ja Lounais-Suo-

men ympäristökeskus sekä kaksi edunvalvojaa Länsi-Suomen metsänomistajien liitto ja Maataloustuottajien keskusjärjestön Satakunnan piiri. Näiden lisäksi ryhmään kuuluu myös Satakunnan luonnonsuojelupiiri. Kokeilu rahoitetaan ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella, vuosittain yhteensä 400 000 euroa. Koko Lounais-Suomen alueelle vuonna 2005 levinnyt Luonnonarvokaupan kokeiluhanke päättyi 2007.

Vuoden 2006 lopussa tilanne on se, että sopimuksia on tehty 121, jotka kattavat 1219 hehtaaria. Vuonna 2006 kohteiden keskihinta oli 112 euroa hehtaarilta vuodessa. Kokeiluhankkeen alkamisvuonna 2003 keskihinta oli 170 euroa. Koko kokeiluhankkeen aikainen keskihinta on 128 €/ha/v. Luonnonsuojelubiologisten kriteerien mukaisia kohteita on kaiken kaikkiaan 943 hehtaaria, joiden keskihinta on 157 €/ha/v. Kriteerit täyttämättömiä kohteita on 276 hehtaaria ja näiden keskihinta on 31€/ha/v. Suurin osa sopimuskohteista on runsaslahopuustoisia kangasmetsiä, hivenen alle 200 ha/v. Sopimuskohteiden joukossa on myös puustoisia perinneympäristöjä, lehtoja, korpia, tulvametsiä/metsäluhtia, maankohoamisrannikon sukkessiometsiä, harjuja sekä muita alueita, joihin kuuluu majavatuho alueita, palanutta metsää, suojelualueen läheisyyteen sijoituvia alueita sekä monimuotoisuuden lisäämisalueita, jotka vaativat hoitoa – rämeitä, kallioalueita ja kangasmetsää (Gustafsson ym. 2006: 11).

Versot

Luonnonarvokaupan kokeiluhankkeen aikana on saatettu alulle joukko toteutuneita ja toteutuksessa tai rahoituksen hakuvaiheessa olevia hankkeita. Hankkeista on ollut erityisen tärkeitä: Yksityismetsien luontokartoitus- ja kehittämishanke (LYK) (2004–2006) sekä Lumomaa-ohjelmäsopimus (2005–2015). Hakilalla on ollut avainrooli hankkeiden ideoinnissa.

LYK-hanke jaettiin kahteen osahankkeeseen. Osahankkeen 1 ja samalla koko hankkeen vastuulliseksi toimijaksi tuli Länsi-Suomen metsänomistajien liitto. Markus Nissinen

valittiin osahankkeeseen 1 projektipäälliköksi. Hän koulutti yhdessä Satakunnan luonnonsuojelupiirin kanssa 8 Lounais-Suomen metsänhoitoyhdistysten ja 3 alueellisen metsäkeskuksen toimihenkilöä luontotiedon kerääjiksi. Projektipäällikkö ja koulutetut luontotiedon kerääjät tekivät luontokartoituksia yksityisten metsänomistajien metsiin heidän tilauksestaan. Kaikki hankkeeseen liittyvä toiminta oli metsänomistajalähtöistä. Kartoitustietoa ei siten annettu hankkeen toimesta kolmansille osapuolille, vaan se luovutettiin ainoastaan metsänomistajille. He saivat päättää aineiston käytöstä ja kartoituksen hyödyntämisestä esim. luonnonarvokaupassa (Nissinen 2006a: 4).

Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa on käynnistynyt Lumomaa-ohjelmäsopimus (2005–2015). Siinä biodiversiteettiä turvataan uudenaikaisella mallilla, jossa luonnonsuojelusta ja biodiversiteetin vaalimisesta pyritään tekemään osa maaseudun elinkeinotoimintaa. Lähtökohdiana on näkemys, että biodiversiteetin säilyttäminen ei ole ristiriidassa elinkeinotoiminnan kanssa. Biodiversiteetin turvaamisen katsotaan liittyvän vapaaehtoiseen sopimiseen ja paikalliseen aloitteellisuuteen. Lumomaa toteuttaminen käynnistyi satakuntalaisena esiselvityksenä 1.8.2004–31.4.2005. Lumomaa-ohjelmäsopimuksen allekirjoittajina ovat Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien liitot, työ- ja elinkeinokeskukset, metsäkeskus ja ympäristökeskus (Varsinais-Suomen Liitto 2005).

Lumomaa -ohjelmäsopimuksen tarkoituksena on luoda pohja verkostolle, johon voivat liittyä kaikki alueen luonnonvarojen kestävän käytön ja luonnonsuojelun parissa toimivat tahot. Hankkeen tavoitteena on lisätä luontoon ja luonnonhoitoon liittyvää työtä ja yrittäjyyttä. Näin luonnonhoito tarjoaa maaseudun uuden työllistymismahdollisuuden ja maaseudun yhteisöistä tulee luonnonhoidon osaajia. Vapaaehtoiseen sopimiseen perustuvaa luonnonhoitoa vahvistetaan erillisten hankkeiden kautta ja tukemalla maaseudun ympäristötuella ja muulla julkisella rahoituksella tapahtuvaa biodiversiteetin suojelua. (Hakila 2006a.)

Lumomaa ohjelmäsopimuksen aikana on

syntynyt uusia ideoita ja hankkeita, jotka on saatettu käyntiin tai rahoitusvaiheeseen. Metsä ja luonto -hankkeen tarkoitus on aktivoida joitakin pohjoissatakuntalaisia kyliä luonnonhoitohankkeisiin. Se on Leader-rahoitteinen ja sitä hallinnoi Lounais-Suomen metsäkeskus. Satakunnan maaseutukeskuksessa on käynnistynyt hanke, jossa maaseutuyrittäjyyttä suunnataan monimuotoisuuden hoitohankkeisiin. Avoimien alueiden (voimalinjat) luonnonhoito -hanke toimii EAKR/Lounais-Suomen ympäristökeskuksen ja Satakunnan Luonnonsuojelupiirin rahoituksella 1.4.2006–31.5.2007. Samoin Yläneen ja Mynämäen yhteismetsien luontopalveluhanke on rahoituksen hakuvaiheessa. (Hakila 2006b.)

Kriittisten rajapintojen tunnistaminen

Vakiintuneiden toimintamallien murtaminen

Hakila on luonut totunnaisesta poikkeavia toiminnallisia näkökulmia, yhteyksiä ja toimijaverkostoja luonnonarvojen vaalimiseen, kestävään käyttöön ja tuottamiseen. Esimerkiksi Lumomaa -hankkeen esiselvityksen hän teki MTK-Satakunnan tiloissa ja palkkalistoilla. Hakila toimi läheisessä yhteistyössä toisen yhteistyöryhmän jäsenen, Länsi-Suomen metsänomistajien liiton toiminnanjohtajan Jukka Koivumäen kanssa. Hakilan tavoitteena oli saada maanomistajat ja heidän etujärjestönsä edustajat kiinnostumaan luonnonarvokaupasta, koska kaupan onnistuminen riippui viime kädessä nimenomaan heistä. Hakilan toiminnan seurauksena vastakkainasettelu suojelun ja tuotannon välillä alkoi murtua ja Maataloustuottajien keskusjärjestön toimijat alkoivat sisäistää luonnonarvokaupan taloudellisen potentiaalia. Näin maaseutuintressi tutustui ja alkoi sitoutua luonnonarvokaupan toimintamalliin.

Lumomaa-ohjelman osapimuksen alettua Hakila muutti työpisteensä Pyhäjärvi-instituuttiin Euraan, koska hänen mukaansa Lumomaan ideaa piti markkinoida erityisesti Varsinais-Suo-

nessa. Vaikka luonnonarvokauppa alkoi laajeta heti toisen kokeiluvuotensa 2004 aikana Varsinais-Suomeen, kauppa ei saanut vastaavaa huomiota ja tunnettuutta kuin Satakunnassa. Hakilan mukaan voimakasta taustavaikutusta tuli silloiselta Satakuntaliiton johtaja Pekka Turuselta, jonka mukaan Pyhäjärvi-instituutin statusta piti nostaa ja tehtäväkenttää laajentaa. Merkittävät hankerahoittajat Varsinais-Suomen liitto ja alueellinen TE-keskus oli Hakilan mukaan tarpeen kytkeä Lumomaaan ja samalla tiedottaa luonnonarvokaupan tarjoamista alueellaisista mahdollisuuksista.

Yksityismaiden luontokartoitus- ja koulutus-hanke (2004–2006) on niin ikään pyrkinyt ylittämään vakiintuneita toimintatapoja ja luomaan linkejä alueellisten organisaatioiden ja niiden toimintarutiinien välille. Hankkeen kuluessa yksitoista toimihenkilöä koulutettiin tunnistamaan luonnonarvokohteita ja markkinoimaan luontotietopalveluja maanomistajille. Markus Nissisen mukaan toimihenkilöiden toimintakulttuurit ja ajattelutavat eivät vielä täysin tue luonnonarvokaupan tehokasta harjoittamista: toisaalta LYK -hankkeen jälkeen toimihenkilöiden joukolla on nyt luonnonarvokaupan osaamisvaranto, joka voidaan tarpeen tullen, luonnonarvokaupan mahdollisesti laajentuessa aktivoida ja motivoida käyttöön (Nissinen 2006b).

Vakiintuneiden oppirajojen murtaminen

Luonnonarvokaupan yhteistyöryhmässä erityisesti Hakila ja Nummi ovat korostaneet tutkimuksen merkitystä. Välittömästi luonnonarvokaupan kokeiluhankkeen käynnistyttyä, yhteistyöryhmä päätti kutsua kokoon epävirallisen monitieteisen joukon tutkijoita, joilla saattaisi olla kiinnostusta tutkia luonnonarvokaupan yhteiskunnallisia ja ekologisia edellytyksiä. Tutkijapiirin ensimmäinen kokoontuminen oli 13. kesäkuuta 2003, vain viikko ensimmäisen virallisen yhteistyöryhmän kokouksen jälkeen. Mukana tutkijatapaamisessa oli tutkijoita useasta yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta. Tutkimusryhmä on tavannut Porissa kerran vuodessa, nyt

yhteensä kolme kertaa.

Monitieteisen tutkimuksen rohkaisemisella on viitattu haluun saada tietoa kaupan toimitavuudesta ja vaikuttavuudesta. Vaikka yhteistyöryhmän toiminnassa ensisijainen pyrkimys on ollut institutionaalinen, siis kaupan sääntöjen luominen ja käytäntöjen istuttaminen, yhteistyöryhmä on ollut luottavainen luonnonarvokaupan taloudellisten ja ekologisten ominaisuuksien ja vaikutusten suhteen. Suuri osa luonnonarvokauppaa tutkimaan ryhtyneistä tutkijapiirin tutkijoista on yhteiskuntatieteilijöitä, joista varsin monet taloustieteilijöitä. Piirin koostumus on erilainen kuin esimerkiksi MOSSE-tutkimusohjelmassa (2002–2006), jossa enemmistö on luonnontieteilijöitä. Tutkimustuloksia on julkaistu hiljalleen ja ne ovat olleet luonnonarvokaupan kokeiluhankkeen kannalta rohkaisevia. Luonnonarvokauppa on saanut lisää uskottavuutta ja hyväksyntää (Horne ym. 2006).

Hiljainen työnteke

Vaikka luonnonarvokauppa on saanut runsaasti huomiota osakseen, eivät sen paremmin Hakila kuin yhteistyöryhmäkään juuri ole näyttäneet julkisuudessa. Luonnonarvokaupan palkattu asiantuntija Leena Gustafsson on hoitanut tiedottamisen ja julkisuuden. Hakila on pikemminkin pyrkinyt hankeideoinnin avulla vaikuttamaan sisältäpäin luonnonarvokaupan kehittämiseen. Myös yhteistyöryhmässä toiminnallinen huomio on ollut tekemisessä, ei niinkään tekijöissä – luonnonarvokaupan tekeminen on toisin sanoen koettu tärkeämmäksi kuin valtakunnallisesti merkittävän kokeiluhankkeen yhteistyöryhmässä oleminen.

Yhteistyöryhmän tasolla halu paikalliseen työhön on näkynyt esimerkiksi keskusteluongelmina kokeiluhanketta seuraavien ministeriöiden kanssa. Hallintokoneistolle ei ole tahdottu antaa näkyvää asemaa; toiminnassa ja puheessa on pikemminkin korostettu luonnonarvokaupan ja valtion keskinäistä etäisyyttä. Omalta osaltaan tämä johti siihen, että 25.9.2003 suunniteltu ensimmäisiä luonnonarvokaupan sopimuskoh-

teita koskenut tiedostustilaisuus jouduttiin perumaan: ministeriöt eivät olleet valmiita hyväksymään luonnonarvojen hinnoitteluperusteita. Uusi tiedostustilaisuus järjestettiin kuukautta myöhemmin. Samassa yhteydessä järjestetyssä kokouksessa yhteistyöryhmä ja ministeriöiden edustajat sopivat ongelmista. Yhteistyöryhmän ja ministeriöiden välistä tiedotusta päätettiin tiivistää. Tämän lisäksi yhteistyöryhmän pöytäkirjat luvattiin toimittaa maa- ja metsätalousministeriön vastuuhenkilölle.

Taktiset toimet

Kauppaa rajoittavien tekijöiden tunnistaminen

Hakilalla ja myös yhteistyöryhmän muilla jäsenillä on ollut yksimielinen näkemys maanomistajista: maanomistajat motivoituvat tekemään sitä, mistä he hyötyvät taloudellisesti. Yhteistyöryhmän jäsenet eivät usko maanomistajan toimivan biodiversiteetin suojelussa moraalisesta velvoitteesta. Erityisesti Hakila on korostanut, etteivät yksittäiset toimintaperusteet edes ole tärkeitä; oleellista on, että kauppooja syntyy ja luonnonarvokaupan periaatteet leviävät, tulevat tutuiksi ja kaupan asema monimuotoisuuden suojelun keinona vakiintuu. Moraalinen velvollisuudentunne voi sitten kaupankäynnin seurauksena kehittyä myöhemmin, omia aikojaan.

Hyödyntäjä on pyritty kehittämään auttamalla metsänomistajia tunnistamaan metsistään luonnonarvoja ja määrittelemään näiden tunnistettujen luonnonarvojen hinta. Erityisesti Hakila on toistuvasti korostanut tarvetta kehittää maanomistajien kykyä vapaaehtoiseen suojeluun. Esimerkiksi LYK-hanke tähtää maanomistajien aseman parantamiseen luonnonarvomarkkinoilla. Hankkeen tarkoituksena on tarjota palvelu, jonka avulla maanomistaja voi tilata yksityiseltä luontokartoittajalta kartoituksen metsikkönsä luonnonarvoista. Metsänomistaja voi tilata palvelun myös metsänhoitoyhdistykseltä tai metsäsuunnittelun yhteydessä alueelliselta metsäkeskukselta. Luontokartoituspalvelun tarkoituksena on ollut tehostaa tiedon kulkua,

notkistaa kauppaa ja vähentää liiketoimikustannuksia.

Luonnonarvoja koskevan hintatiedon tuotanto ja tiedon jakaminen ovat kaupankäynnin kannalta erityisen tärkeitä. Luonnonarvojen markkinoita ei aiemmin ole ollut olemassa eikä maanmaanomistajilla tai heidän edunvalvojillaan ole voinut ennen kokeiluhankkeen käynnistymistä olla perusteita luonnonarvojen hinnoitteluun. Hintatietoon on yritetty vaikuttaa kahdella tavalla. Ensiksikin maanomistajan tekemän ensikontaktin jälkeen esittelijä lähettää tietopaketin, johon kuuluu myös hinnoittelun perusteista kertova liite, jonka avulla maanomistaja kykenee ainakin alustavasti hinnoittelemaan kohteensa ja esittämään hintapyynnön. Toiseksi maanomistajien tiedonhankintaa ja siirtoa on kehitetty uudistamalla luonnonarvokaupan verkkosivuja. Tätä nykyä sivuilta löytyy perustietoa kaupan periaatteista, kaupan olleista kohteista ja niistä maksetuista hinnoista. Tämän lisäksi ostaja tiedottaa verkkosivustojen avulla erityisen kiinnostavista luonnonarvokohteista.

Kauppaa tukevien tekijöiden tunteminen

Hakila on onnistunut puhuttelemaan maankäytön ja luonnonsuojelun suunnittelijoiden tuntoja korostaessaan sitä, että luonnonsuojelu ja taloudellinen toimeliaisuus on välttämätöntä yhdistää. Perinteisesti luonnonsuojelualueet ja metsätalousmaat on pidetty tiukasti erillään toisistaan. Hakilan puheessa on korostunut tarve yhdistää nämä kaksi sellaiseksi käsitykseksi talousmetsästä, jossa harjoitetaan metsätaloutta vaarantamatta tai jopa vahvistamalla paikalle tyypillisiä tai ainutlaatuisia luonnonarvoja. Vain vähän perinteisestä metsätaloudellisesta hyödyistä tinkimällä saadaan suojelluksi monimuotoisuutta ja lisätyksi yksityistaloudellista ja aluetaloudellista toimeliaisuutta.

Hakila on myös kytkenyt taloushistorian ja paikallisen toiminnan osaksi biodiversiteetin suojelua ja kestävää käyttöä. Hän on korostanut, että melkein kaikki biodiversiteetin kannalta merkitykselliset alueet ovat olleet inhimillisen

toimeliaisuuden kohteita, ja näillä alueilla luonnon monimuotoisuuden turvaaminen edellyttää inhimillisen toimeliaisuuden jatkumista. Viesti on miellyttänyt maanviljelijöitä kahdella tavalla: maanviljelijöitä ei enää syytetä monimuotoisuuden köyhtymisestä ja heidän työpanostaan tarvitaan osana monimuotoisuusongelman ratkaisua.

Hakila on pyrkinyt kääntämään EU:n monimuotoisuuspolitiikan maaseudun uudeksi mahdollisuudeksi, korostamalla sitä, miten yhtäältä EU:n maataloustuet pienenevät samalla kun toisaalta EU:n kunnianhimoinen tavoite kääntää luonnon monimuotoisuuden hupenemisen trendi vuoteen 2010 mennessä tuottaa väistämättä uudenlaisia satsauksia ja investointeja luonnonsuojelun ja kestäväen käytön edistämiseen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että maa- ja metsätalouden erityisympäristötukien lisäksi on kehitettävä täysin uudenlaisia institutionaalisia järjestelyjä ja toimintaan kannustavia rahoitusinstrumentteja. Tässä Hakila näkee mahdollisuuden vapaaehtoiselle ja kaupalliselle suojelulle, visioimalleen Lumomaalle.

Pohdinta

Yksi tärkeä lähtökohta luonnonarvokaupan keksinnölle oli 1997 puhjennut Natura-konflikti metsänomistajien ja ympäristöviranomaisten välillä Pohjois-Satakunnassa. Riita kohdisti alueellisen maankäytön suunnittelun ja alueellisen metsätalouden huomion yksittäisiin metsänomistajiin ja heidän maillaan tapahtuvan monimuotoisuuden suojelun ehtoihin. Metsien monimuotoisuuden suojelun ja käytön sekä hyväksyttävän suunnittelun ja päätöksenteon turvaamiseksi syntyi alueellinen sitoumus sovitella riitaisia intressejä ja keksiä ja etsiä yhteisiä intressejä. Tiivistyvän yhteistyön ja luonnonarvokaupan kehittämisvaiheen (2001–2002) mukana jälkimmäinen alkoi korostua.

Luonnonarvokaupan kokeiluhankkeen (2003–2007) kuluessa Hakila ja yhteistyöryhmä ovat onnistuneet määrittelemään uuden ekosysteemiperustaisen resurssin, luomaan periaatteet, joilla luonnonarvot on tuoteistettu ja hinnoi-

teltu sekä määrittelemään säännöt, joilla luonnonarvojen kauppaa käydään. Hakila ja yhteistyöryhmän jäsenet ovat eittämättä harjoittaneet yrittäjyyttä luodessaan uudenlaisia taloudellisia mahdollisuuksia ja intressejä. Tämän artikkelin tarkoituksena on osoittaa, että luonnonarvokaupan instituution synnyn ja vakiintumisen kannalta nimenomaan Hakilan ja yhteistyöryhmän harjoittama sosiaalinen yrittäjyys on ollut oleellista.

Analyyssissä kuvasin, millaiset toimet ja teot ovat olleet oleellisia ja kannustavia uuden institutionaalisen järjestelyn synnyssä. Toisena taktiikkana olisi ollut kuvata niitä vastoinkäymisiä ja ongelmia, joista huolimatta luonnonarvokaupan kokeiluhanke on tuottanut vakiintuvan ja valtakunnallisesti leviävän institutionaalisen järjestelyn. Päädyin positiiviseen kuvaukseen, koska näin analyttinen ja tulkinnallinen huomio kohdistuu ensisijaisesti luomisprosessin omaehtoiseen kulkuun, ei toimijoiden reaktioihin prosessin ulkoisiin, annettuihin reunaehtoihin. Sosiaalisen yrittäjyyden tutkimuksen kannalta valinta on mielekäs.

Sosiaalisen yrittäjyyden näkökulman mukaan luonnonarvokaupan instituutio on syntynyt innovaatiotoiminnan ja tarkoituksellisen yhteistoiminnan seurauksena. Tarjoan instituution synnylle tosiasiaisen vastaisen ehtolauseen mukaisen selityksen (kontrafaktuaalinen konditionaali) luonnonarvokaupan instituution synnylle. Ehtolause voidaan ilmaista seuraavassa muodossa: A on B:n syy jos ja vain jos on niin, että jos A ei olisi tapahtunut B ei olisi tapahtunut (Kakkuri–Knuutila 2006: 64). Tässä yhteydessä tämä tarkoittaa sitä, että Hakila yrittäjyydellään ja yhteistyöryhmä yhteistoiminnallaan ovat onnistuneet saamaan aikaiseksi jotain sellaista (A), joka on ollut luonnonarvokaupan (B) synnyn ja vakiintumisen välttämätön ehto.

Tämän induktiivisen tutkimuksen johtopäätös on, tällaisia välttämättömiä ehtoja on ollut ainakin kolme.

Luonnonarvokaupan yhteistyöryhmä on ollut elimellinen osa sosiaalista yrittäjyyttä. Ilman yhteistyöryhmää Hakilan kekseliäisyys ei olisi tuottanut nykyisenlaisia tuloksia. Yhteistyöryh-

mä on muodostanut koekentän, jolla viiden organisaation edustajat ovat keskustelleet, koeilleet ja muokanneet luonnonarvokaupan sääntö- ja toimintavaihtoehtoja. Yhteistyöryhmässä on myös käsitelty ulkopuolinen myönteinen ja kielteinen palaute. Itseohjautuvana järjestäytyneen kollektiivisen toiminnan muotona yhteistyöryhmä on toimenpunnut luonnonarvokaupan nykyiset säännöt ja vakiinnuttanut olemassa olevat käytännöt. Sitoutuneella yhteistoiminnallaan se on luonut itsensä ympärille alueellisen luonnonarvokaupan kannusterakenteen, eräänlaisen kollektiivin.

Sosiaalinen yrittäjyys on luonut sellaisia puhetapoja, jotka ovat edistäneet luonnonarvokaupan hyväksyttävyyttä. Samaan hengenveetoon on puhuttu maaseudun kehittämisestä, luonnonarvojen vaalimisesta, luonnonarvojen tuotannosta, puuntuotannon ja suojelun yhdistämisestä, maankäyttöhistorian merkityksestä monimuotoisuuden vaalimisesta ja niin edelleen. Purkamalla monimuotoisuuden suojelun ja metsätalouden eroa korostavia ajattelu- ja puhetapoja sosiaalinen yrittäjyys on kyennyt murtamaan perinteisen vastakohta-avaruuden ja luomaan käsitteellisen ja toiminnallisen tilan, jossa luonnonarvot, niiden kauppa ja monimuotoisuuden vaalimisen taloudelliset ja ekologiset hyödyt ovat nousseet keskeiseen asemaan. Tuotettu puhe on ollut vahvan performatiivista; tavoitetta toteutavaa, ei kuvailevaa. Luonnonarvokaupan on vahvistanut niin toimijoiden luottavaisuutta innovaation toimivuuteen kuin toimijoiden odoituksia sen hyödyllisyyteen.

Sosiaalinen yrittäjyys on kummunnut paikallisista satakuntalaisista olosuhteista ja näiden olosuhteiden tuntemuksesta. Hakila ja yhteistyöryhmän jäsenet ovat olleet artikuloituneita tietoisia metsänomistajien kiukusta ja peloista perinteistä luonnonsuojelua kohtaan, maaseudulla elävien epätoivosta rakenteellisissa muutoksissa, maankäytön suunnittelijoiden hämmennyneisyydestä maakuntakaavaprosessin edetessä, metsiensuojelun puolestapuhujan turhautuneisuudesta ja yleisestä metsiensuojelukysymyksiin liittyvästä epätietoisuudesta. Sosiaalinen yrittäjyys on kyennyt kääntämään sekavan, reaktiivisen ja

negatiivisesti latautuneen emotionaalisen moninaisuuden uudenaikaiseksi pääosin myönteiseksi, aktiiviseksi ja ylpeyttä tuottavaksi toiminnaksi. Kokeiluhankkeen tuottama toiminta ja tieto ovat väistämättä uudistaneet emotionaalista ilmapiiriä ja luoneet kykyä, halua ja rohkeutta uudenaikaiseen emotionaalisen mielikuvituksen ja vapauden harjoittamiseen.

Sosiaalisen yrittäjyyden ja luonnonarvokaupan synnyn välille voidaan luoda työhypoteesi, jonka mukaan nämä kolme induktiivisen tutkimusprosessin johtopäätöksenä syntyneitä sääntöä tai säännönmukaisuutta (A) ovat olleet luonnonarvokaupan synnyn ja vakiintumisen välttämättömiä ehtoja (B). On uuden empiirisen tutkimuksen tehtävä selvittää yrittäjyyden ja institutionaalisen muutoksen väliset yksityiskohtaisemmat mekanismit. Tämä työ on sosiaalisen yrittäjyyden näkökulmasta esittänyt hypoteesin, mihin tarkemmassa analyysissä huomiota kannattaa kohdistaa.

Lopuksi

Tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää sosiaalisen yrittäjyyden ja institutionaalisen muutoksen suhdetta. Tapaustutkimuksena on käytetty luonnonarvokaupan kokeiluhanketta, jota on kokeiltu osana valtakunnallista Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelmaa METSOa (2002–2007). Tutkimuksessa on kuvattu, miten sosiaalinen yrittäjyys on yhtäältä luonut satakuntalaisen politiikkakeksinnön, luonnonarvokaupan, ja miten se on toisaalta jalostanut siitä valtakunnallisen politiikkainnovaation. Institutionaalisten mekanismien yksityiskohtainen selittäminen jää myöhempiin tutkimuksiin. Tämän tutkimuksen avulla on artikuloitu konkreettinen esimerkki ja esitetty lähtökohtainen hypoteesi siitä, miten sosiaalinen yrittäjyys ja instituution muutos liittyvät toisiinsa. Tutkimuksen mukaan instituution synty edellyttää sosiaalista yrittäjyyttä, joka yhtäältä auttaa artikuloimaan uuden kollektiivisen pyrkimyksen ja tuottamaan organisatorisen sitoumuksen yhteistyöhön. Tämän ohella sosiaalisen yrittäjyyden on luotava olosuhteet uudenaikaiselle ajattelu- ja

puhettavalle, jonka avulla pyrkimys ja sen täyttymisen keinot voidaan artikuloida uudella hyväksyttävällä tavalla. Näiden lisäksi sosiaalisen yrittäjyyden on kyettävä luomaan myönteinen emotionaalinen ilmapiiri, joka vakuuttaa toimijat pyrkimyksen oikeutuksesta ja hyvydestä. Tämän tutkimuksen mukaan yhtenä esimerkkinä tällaisesta sosiaalisen yrittäjyyden ja institutionaalisen muutoksen suhteesta voidaan pitää satakuntalaista luonnonarvokauppaa.

KIITOKSET

Esitän kiitokseni luonnonarvokaupan yhteistyöryhmälle ja satakuntalaiselle STAY-kirjoitusryhmälle sekä Maaseudun uusi aika -lehden kahdelle nimettömälle arvioijalle.

LÄHTEET

- Borstein, David 2004: *How to Change the World: Social Entrepreneurship and the Power of New Ideas*. Oxford University Press, Oxford.
- Bromley, Daniel W. 2006: *Sufficient Reason*. Princeton University Press, Princeton.
- Bräyer, Ingo–Müssner, Rainer–Marsden, Katrina–Oosterhuis, Frans–Rayment, Matt–Miller, Clare–Doková, Alena 2006: *The Use of Market Incentives to Preserve Biodiversity*. Final Report. A project under the Framework contract for economic analysis ENV.G.1/FRA/2004/0081.
- Christie, Michael J.–Honig, Benson 2006: *Social Entrepreneurship: New Research Findings*. *Journal of World Business* 41, 1–5.
- Defourny, Jacques 2004: Introduction. Teoksessa Borzaga, Carlo–Defourny, Jacques (toim.) *The Emergence of Social Enterprise*. Routledge, London. Ss. 1–18.
- Dewey, John 2006: *Julkinen toiminta ja sen ongelmat*. Vastapaino, Tampere.
- Drayton, William 2002: *The Citizen Sector: Becoming as Entrepreneurial and Competitive as Business*. *California Management Review* 44(3), 120–132.
- Economist, the 2006: *The Rise of Social Entrepreneurship*. February 23, 2006.
- European Environment Agency 2005: *The European Environment: State and Outlook 2005*. European

- Environment Agency, Copenhagen.
- Etelä-Suomen metsien... 2007: Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma. Saatavissa: <http://www.mmm.fi/metso/> [viitattu 10.1.2007]
- Euroopan unionin kuudes ympäristöohjelma (1600/2002/EY)
- Flyvbjerg, Bent 2006: Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry* 12(2), 219–245.
- Gustafsson, Leena–Uimonen, Jarmo–Nummi, Tapio 2006: Luonnonarvokauppa vuonna 2006. Luonnonarvokaupan kokeilun vuosiraportti. Saatavissa: <http://www.metsakeskus.fi/web/fin/metsakeskusset/Lounais-Suomi/luonnonarvokauppa/etusivu.htm> [viitattu 10.1.2007]
- Hakila, Raimo 2006a: Johdatus Lumomaahan. Pyhäjärvi-instituutti, Turku.
- Hakila, Raimo 2006b: Suullinen tiedonanto. Luonnonarvokaupan yhteistyöryhmän kokous 23.3.2006.
- Hakila, Raimo 2002: Luonnontilan hallinnan talous. A Sarja 264. Satakuntaliitto, Pori.
- Hakila, Raimo 2000: Satakunnan luonnonsuojeluselvytys 1995–1998. Osaraportti 2: Luontokartoitusaineisto. Satakuntaliitto Sarja A: 249. Satakuntaliitto, Pori. Saatavissa: <http://www.pori.fi/kirjasto/satakuntaliitto/a249.htm> [viitattu 10.1.2007]
- Hakila, Raimo 1997: Satakunnan luonnonsuojeluselvytys 1995–1998. Osaraportti 1: luonnontilan hallinnan opas. Satakuntaliitto Sarja A: 235. Satakuntaliitto, Pori. 124 s.
- Hermunen, Tuula 1999: Current sustainability appraisals in planning and programming. Satakuntaliitto, Pori. Saatavissa: <http://www.teesvalley-jsu.gov.uk/terra/finland5.pdf> [viitattu 10.1.2007]
- Hiedanpää, Juha 2006: Alueellisen suunnittelun kehittyminen: kaksi esimerkkiä Satakunnasta. Teoksessa Jalonen, Riina–Hanski, Ilkka–Kuuluvainen, Timo–Nikinmaa, Eero–Raitio, Kaisa–Tahvonen, Olli–Pelkonen, Paavo–Puttonen, Pasi (toim.) 2006: Uusi metsäkirja. Gaudeamus, Helsinki.
- Hiedanpää, Juha 2000: Natura naturans: metsien monimuotoinen arvottaminen Pohjois-Satakunnassa. Teoksessa Haapala, Arto–Oksanen, Markku (toim.) Arvot ja luonnon arvottaminen. Gaudeamus, Helsinki.
- Hildén, Mikael–Auvinen, Ari–Pekka–Primmer, Eeva (toim.) 2005: Suomen biodiversiteettiohjelman arviointi. Suomen ympäristö 770. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Horne, Paula–Koskela, Terhi–Kuusinen Mikko–Otsamo Antti–Syrjänen, Kimmo (toim.) 2006: Metson jäljillä – Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman tutkimusraportti. Maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, Metsäntutkimuslaitos ja Suomen ympäristökeskus, Vammala.
- Jalonen, Riina–Hanski, Ilkka–Kuuluvainen, Timo–Nikinmaa, Eero–Raitio, Kaisa–Tahvonen, Olli–Pelkonen, Paavo–Puttonen, Pasi (toim.) 2006: Uusi metsäkirja. Gaudeamus, Helsinki.
- Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa 2006: Kausaalisuhteet ja selittäminen tulkitsevassa tutkimuksessa. Teoksessa Rolin, Kristina–Kakkuri-Knuutila, Marja-Liisa–Hentonen, Elina. (toim.) Soveltava yhteiskuntatiede ja filosofia. Gaudeamus, Helsinki.
- Khalil, Elias L. 2003: A Transactional View of Entrepreneurship: A Deweyan Approach. *Journal of Economic Methodology* 10(2), 161–197.
- Latour, Bruno 2005: Reassembling the Social. Oxford University Press, Oxford.
- Lounais-Suomen metsäkeskus 1998: Lounais-Suomen metsätalouden alueellinen tavoiteohjelma. Lounais-Suomen metsäkeskus, Turku.
- Lounais-Suomen metsäkeskus 2001: Lounais-Suomen metsäohjelma. Lounais-Suomen metsäkeskus, Turku.
- Maguire, Steve–Barry, Cynthia–Lawrence, Thomas B. 2004: Institutional Entrepreneurship in Emerging Fields: HIV/AIDS Treatment Advocacy in Canada. *Academy of Management Journal* 47(5), 657–679.
- Mair, Johanna–Martí, Ignasi 2006: Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction, and Delight. *Journal of World Business* 41, 36–44.
- Marsden, Terry–Smith, Everard 2005: Ecological Entrepreneurship: Sustainable Development in Local Communities through Quality Food Production and Local Branding. *Geoforum* 36, 440–451.
- Millenium Ecosystem Assessment 2005: Ecosystems and Human Wellbeing: Biodiversity Synthesis. World Resources Institute, Washington D.C.
- Nikinmaa, Hanna 2005: Pohjoismaissa sovellettavien metsäsertifointijärjestelmien vaikuttavuuden vertailu. Savcor oy.
- Nissinen 2006a: Yksityismetsien luontokartoitus ja -

- koulutushanke – Satakunta ja Varsinais-Suomi. 1.1.2004–28.2.2006. Länsi-Suomen metsänomistajien liitto, Pori. Käsikirjoitus.
- Nissinen, Markus 2006b: Haastattelu 16.3.2006.
- OECD 2004: Handbook of Market Creation for Biodiversity: Issues of Implementation. OECD, Paris.
- Peredo, Ana Mariá–McLean, Murdith 2006: Social Entrepreneurship: A Critical Review of the Concept. *Journal of World Business* 41, 56–65.
- Punch, Keith 2005: Introduction to Social Research. Sage Publications, London.
- Reinstaller, Andreas 2005: Policy entrepreneurship in the co-evolution of institutions, preferences, and technology: Comparing the diffusion of totally chlorine free pulp bleaching technologies in the US and Sweden. *Research Policy* 34, 1366–1384.
- Satakuntaliitto 2004: Maankäyttö maaseudun kehittämissä. Sarja A:271. Satakuntaliitto, Pori.
- Satakuntaliitto 1998: Satakunnan luonnonsuojelusevitykseen 1995–1998 sisältyvien alueiden maanomistajien mielipiteiden kartoitus. Saatekirje Pohjois-Satakunnan metsänhoitoyhdistyksen toiminnanjohtajalle. 25.6.1998.
- Schumpeter, Joseph 1963: The Theory of Economic Development. Oxford University Press, New York.
- Sharir, Moshe–Lerner, Miri 2006: Gauging the Success of Social Ventures Initiated by Individual Social Entrepreneurs. *Journal of World Business* 41, 6–20.
- Thompson, J.–Alvy, G.–Less, A. 2000: Social Entrepreneurship: A New Look at the People and the Potential. *Management Decision* 38(5), 328–338.
- Varsinais-Suomen Liitto 2005: Lumomaa – uusi tapa suojelulla luonnon monimuotoisuutta. Tiedote. 28.2.2005. Saatavissa: <http://www.varsinais-suomi.fi/Default.aspx?id=352167> [Viitattu 10.4.2006]